

“ÖLMÜŞ YETİM”İN DİRİLMƏSİ

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Göründüyü kimi, burada daxili məni ilə söhbət edən Allahverən incikliyinin səbəbini bildirir. Burada bir incə məqam da var. Allahverən niyə yetimdir sualına cavab verək ki, atası 1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsinə gedib, orada həlak olmuşdur. Həmin məqamla bağlı atasının ruhunun Allahverənin anası ilə və özü ilə qaibdən eşidilən söhbətindən bir fraqmentə diqqət çəkək:

“Bir sözlə, Şəhrəbanı səni ağır yükəndən azad etdi. Adını əvvəlcədən Allahverən qoyduğumuz bu oğlan işığa göz açdı.

Şəhrəbanı oğlumuzu ilıq su ilə yuyub təmizlədi, bələdi və sənənin sinənin üstünə qoydu.

Əlində-ovcunda qalsın, zirvələrini görəsən, - dedi.

Körpə Allahverən sən anasına baxıb gülümsədi və gözlərini yumdu. Sən də,

Şəhrəbanı da təəccüb etdiniz ki, doğulan başqa uşaqlar kimi bu uşaq ağlamadı. Şəhrəbanı onun arxasına yüngülcə iki-üç şaplaq vursa da ağlamadı, amma öyüyüb qusdu... Səhərə yaxın ağ göyərçinlər yatmış Allahverənin ətrafında fırlanır, onun gələcək xasiyyətini, əqidəsini müxtəlif mənada beyninə, ürəyinə yeritməyə çalışırdılar. Böyük ağ göyərçin bütün göyərçinləri bilərəkdən kənarlaşdırıb səsini qaldırdı:

- Bu oğlanı Allah verib, o, atadan-anadan bəhrələnib, o insanpərvər, vətənpərvər, əqidəli, məntiqi düşünən, hamıya, hətta ona pislik edənlərə də qayğılı olacaq... Allaha inanıb onu öz varlığından da çox sevvəcək...

- Xoşbəxt anlar da yaşayacaq? - bələyin ayaq tərəfində dayanan göyərçin soruşdu.

- Xoşbəxtlik nisbidir, xoşbəxtliyi kimsəsiz, arxasız yetim kimi o öz içində axtarmalı olacaqdır, tarixçəsini yetim kimi özü yazacaq, ? böyük göyərçin xəyallandı.

- Deməli, yetimlik, arxasızlıq həyatda onun düşmənlərindən biri olacaq?

- Düşmənlərindən yox, uğurlarına azacıq mane olanlardan biri olacaq... dağılışın və imkanınız olduqca onu qoruyun, belələri maddi, elə mənəvi cəhətdən də cəmiyyətə lazım olanlardır, ? deyər böyük göyərçin bütün göyərçinləri havaya qaldırdı, pıçıldadı,) balaca, yat, dediklərimi həzm elə, gec-gec də olsa sənənin görüşünə gələcəyəm, Yaradandan köməylə hərdən sənə arxa da olacağam... Beləliklə, balaca Allahverən üç gün yatdı, hamı onu ölmüş bildi, anasından başqa... Mənim yuxum çin çıxdı, oğul, sən atasız, arxasız, yetim böyüdün... Hə, tarixçəni, uğurlarını özün yazdın. Mənə sizinlə, yer adamları ilə təmasda olmağa icazə verəndən sonra oğul, əvvəlcə sənənin, sonra da ananın həyat tarixçəni göstərdilər. Deyim ki, anan da əməlisaleh olduğundan, onu da bizi Yaradan əlli ildən sonra sənə qaytardı... Məni həm valideynləri-

min, həm də mənim və sənənin həyat tərzimizə görə gec də olsa Allah sənə, anana qaytardı... İndi biz bir ailəyik, amma. Yəne nə amma? - İntizarın göz yaşlarını sildi.

- Amması budur ki, mən Yaradandan acizliklə, yalvararaq xahiş etməliyəm ki, mənə və bəzi mələklərə imkan versin ki, oğluma arxa olum, onu zirvələrə qaldırım... Allahla da təmasda hər an olmaq olmur, o tək, biz isə saysız-hesabsız... yəni...

- Yəni oğlumuz qayğı göstərmək imkanın, icazən olmayanda yanımda ola bilməzsən? - İntizarın soruşdu.

- Yox... ümumiyyətlə, dirilərlə təmasda olmağın icazəsi Yaradandır, amma siz daima sizə qayğılı olduğumu sizdən uzaqda olsam da duyacaqsınız, hətta belə düşünəcəksiniz ki, evin kişisi Allahın tapşırığı ilə tez-tez, bəlkə də on beş, iyirmi günlüyə ezamiyyəyə gedir, inşallah, vacib tapşırığı layiqincə yerinə yetirib qayıdar... bir sözlə, sizlərdən uzaq olsam da, sizin əhatənizdə olduğumu hiss edəcək, duyacaqsınız...

- Buna da, Yaradana da şükür, - İntizarın sevincini gizlətmədi”.

(Davamı 6-cı səhifədə)

“ÖLMÜŞ YETİM”İN DİRİLMƏSİ

(Əvvəli 5-ci səhifədə)

İlk baxışda müəllif fantaziyasının bədi inikası kimi oxuduğumuz bu parçanın mahiyyətində əslində incə mətləblər ifadə olunub. Allahverənin atası Vətən yolunda müharibədə şəhid olub. Bəs nəticədə nələr baş verib? Bu sualın məntiqi ilə hərəkət etsək, bir sıra məsələlərə cavab ala bilərik. Əvvəla, müharibədə həlak olanların ailəsinə-arvadına, övladına dövlət səviyyəsində qayğı göstərilməlidir. İkincisi, bu rəsmi dövlət qayğısından başqa, ictimaiyyət arasında da şəhid ailəsi hörmətlə qarşılanmalı, ona el qayğısı bəslənilməlidir. Amma Allahverənin ailəsində cəmiyyət tərəfindən bunun əksini görürük. Şəhid ailəsi, şəhid övladı həmkəndliləri tərəfindən sayılmayan, arxasız hesab edilir, ögey münasibət bəslənilir. Bunun nəticəsində Allahverən atasız-arxasız bir uşaq kimi qayğısızlıqlarla qarşılaşır və “ölmüş” sayılır, “yetim” kimi çağırılıb tanınır. Məhz bu kimi səbəblərdən də Allahverən öz el-obasından incik düşmüş olur. Ona görə də bacarığına, savadına görə cəmiyyətdə yüksək nüfuz sahibi olanda ona yaxınlaşmaq istəyən həmkəndlilərindən özünü uzaq tutur, onu ölmüş bilənlərə qarşı daxili bir narazılıqla inciklik nümayiş etdirir. “Qurani-Kərim”-də göstərilən “Şəhidlər Tanrı dərgahında diridirlər” kəlamına yazıçı kimi evristik münasibət bəsləyən Tahir Kazımov əsərdə Allahverənin müharibədə həlak olan atasını ruh formasında “dirildir”, onu xüsusi imtiyazlı ruh sahibi kimi doğmaları ilə “görüşdürür”. Buna görədir ki, romanda təsvirini tapmış şəhid övladına ata ruhunun həyan olması ilə bağlı epizodlar dini-islami baxımdan qaibənə dünya ilə dirilər aləmi arasında mənəvi bağların yaradılmasında ilahi hökmü kimi təbii dü-

şünəlməlidir. Yeni Vətən uğrunda qurban gedənlərin övladları Allahın iradəsi ilə ata ruhunun himayəsi altında yaşayıb böyürlər. Yazıçının əsərdə fantastik boyada təsvir etdiyi bu və buna bənzər epizodlar mahiyyət etibarilə məhz şəhidlərin ölməzliyi ilə bağlı dini-mifik məzmunlu inancların yazıçı təxəyyülündəki inikası kimi qəbul edilməlidir. “Ölmüş yetim” sayılan Allahverənin Pakistandan olan arvadı Zeynəblə 35 illik ayrılıqdan sonrakı söhbətlərindən mütəəssiredici bir səhnəyə diqqət çəkək: “- Ata Allahverən sağ ola-ola oğulu biz tərəflərdə atanın adı ilə adlandırmırlar, yəqin ki, mənə özün üçün ölmüş saymısan?”

- Məndən yaşlı və sevdiyim kişi olsanda, deyim ki, axmaqsan... səni ölmüş yox, bu ariq canımın ruhu saymışam, yadımdır, sənə əvvəlcə ruhumu, ürəyimi verməmişəm, sonrasa cismimi... oğlumun adını Yaradanın vəhyi ilə Allahverən qoymuşam ki, ona göstərdiyim qayğı və verdiyim sevgi, adını səsləndirdiyim zaman sən sevimli ərimə, sənənin yadigarın oğluma olsun, atanı oğuldan, oğulu atadan ayırı saymamışam, səni ruhumda yaşadıb ruh almışam, sənə olan sevgim mənə qoruyub, ağımla, dərrakəmlə birləşib düzgün, sədaqətli yol göstərib, Tanrıya şükür edirəm ki, sənə, oğluma, siz Allahverənlərə olan sevgim mənə də həsrətlə olsa da yaşadıb... nə çox etiraf etdim? - Zeynəb xeyallənir”.

Göründüyü kimi, burada da Azərbaycanlı Allahverənin Pakistanlı Zeynəb xanımın evliliyindən doğulan övladına da Allahverən adı qoyulub. Bu, bir daha Türk - islam birliyinin Azərbaycan - Pakistan dostluğu-qardaşlığı timsalında sarıalmazlığına işarədir. Yazıçı Tahir Kazımovun romanında boy göstərən əsas ideyalardan biri də bunda özünü təcəssüm

etdirir. Kitabın sonunda göstərilən “18 sentyabr 2019 - 14 mart 2021-ci il” tarixi də bir daha romanın yazılma tarixinə aydınlıq gətirməklə dediyimiz həqiqətə işıq salır. Kitabın sonluğuna yaxın müəllifin ruhlar dünyası ilə cismani baxımdan dirilər dünyasının insanlarını bir yere cəmləməsi də Allahverənlə Zeynəbin evliliyi nümunəsində Azərbaycan - Pakistan birliyini təşviq etməsini göstərir: “Oturanlar ətrafa göz gəzdirdilər, qulluqçu həyəət işıqlarını söndürdü. Ata öz qiyafəsində göründü, onun arxasınca mavi şüanı xatırladan Zeynəbin atası, anası dalğalandılar. Hamı təəccübləndi, xoflanan da oldu.

- Ata, süfrənin başında, anamla yanaşı əyləş, siz də Zeynəb, nəvələrinizə yaxın oturun, - Allahverən səmimiyyətlə dedi.

Hər kəs yerini rahatlayandan sonra baba Allahverən danışdı:

- Sualım Zeynəb xanımadır, oğlumla nigahdan narazı deyilsən ki?

- Əstəğfürullah, yox, yox.

- Bəs onun ciddi, bəzən də zarafatla səni tikanlaması necə, qəbulundur?

- Hər biri yerində ürəyimcədir, düşündürən, islah edəndir.

- Sualım Zeynəb xanımın atasıdır... Zeynəbin oğlumun yanına qayıtmasına etirazın yoxdur ki?

- Siz, bizim ağsaqqalımız olan yerde niyə və nəyə görə peşmançılıq çəkməliyik?

- Bir sözlə, bizim ailəni əzizləriniz sayırsınızmı?

- Bunu mən sizdən təvəqqe edirəm, mənə qardaşın, bu qarını bacın, qızımı isə qızın kimi ailənin üzvü hesab et, bu acizənə bir xahişdir.

- Hər şey səmimiyyətə, sevgiyə söykənəndir. Razıyam, hə, iki müsəlman

dövlətin, iki ailəsi illərlə yaratdıqları milli adətə güzəşt etməklə mehriban olmalarının nəyi pisdir? Düşünürəm ki, bu sevgi, səmimiyyət başqa-başqa dövlətlərin də ailələrinə örnək olar... belə olarsa, yer üzündə hegemonluq, qisasçılıq, müharibələr də səngiyər, səmadakılar kimi, iblis fikirlilərdən başqa, mehriban ünsiyyətdə olarlar... Oğul, deyim ki, ağsaqqalsız ailə qurmuş olsan da, seçiminlə mən də razıyam... alqışlar sizlərə... belə görüşlərimiz Allahın dəstəyi ilə tez-tez olacaq... Zeynəb xanım, incimə, valideynlərin hələ də sınaq altındadırlar, vaxtları azdır, bu gün iki dövlətin, iki ailənin şad, sevincək günü olduğuna görə onlara siznlə, az vaxt da olsa təmas yaradılmasına razılıq əldə edilmişdir.

- Allah səndən razıdır, bir daha razı olsun, sən olmasaydın, biz bu sevindirici görüşdə iştirak edə bilməzdik... sizlərə, ağsaqqalımıza alqış, - Zeynəbin atası, anası dalğalanıb baş əydilər, yaxındakı bir dəstə ulduz sanki göz vurdular, tez-tez parlayıb zəiflədilər.

- Bütün əməlisələh, Allahı sevən insanlara alqış, - deyər ata qiyafəsini dəyişdi.

...Üç insanı xatırladan mavi şüa ağac budaqlarının arasından səmaya sürət götürdü... Oturanlar heyərlə səmanı izlədilər və özlərindən asılı olmayaraq əl çaldılar...". Bu cür sonluq həm də metaforik mənada geniş miqyasda götürüldükdə əsərin adında başqa bir sətiraltı anlamın da yandığına da xal vurur. İnsanın yetimi olduğu kimi, ölkənin də arxasız-dayaqsız, dost-qardaş ölkəsiz olanda “yetim” - boynubükük olduğu görünür. Türk-islam ölkələri birliyindən kənarında Azərbaycan da bəlkə dünya düzənində “ölmüş” bir diyar, “yetim” bir ölkə kimi görünərdi. Şanlı Qələbəmiz boynubükük vətənimizin boynunu düzəltdi, qəddini dirçəltdi. Elə ölkəmizin Prezidentinin “Biz birlikdə güclüyük” deyimindəki kimi!..

Sakir ALBALIYEV,
“Xudafərin” qəzetinin baş redaktoru